

Spišská Nová Ves (okr. Spišská Nová Ves)

jaskyňa Školská diera (Schulerloch, Karasova diera)

Jaskyňa Školská diera (nemecky Schulerloch) je pomenovaná podľa žiakov miestnych škôl, ktorí v rámci vyučovania častokrát s učiteľmi jaskyňu navštevovali v rámci didaktickej výchovy. Variantné označenie Karasova diera je údajne podľa zbojníka Karasa, ktorý sa v nej ukrýval. Na starších mapových zobrazeniach sa udáva pod názvom Schulerloch, preto by sme mali zostať pri slovenskom variante jej pomenovania – Školská diera.

Jaskyňa leží v geomorfologickom celku Hornádska kotlina, podcelku Hornádske podolie, v dokumentačnom rajóne Oblastnej skupiny Slovenskej speleologickej spoločnosti č. 7 – markušovskom. Ten zahrňuje ostrovy karbonátových hornín vo východnej časti pracovného územia Speleologického klubu Slovenský raj. Z genetického hľadiska ide o pseudokrasovú jaskyňu (490 m n. m, dĺ. 10 m) korozívno-výmrazového typu, vytvorenú v zlepenkoch. Nachádza sa asi 2,5 km južne od mesta, v ojedinelých bralách na severnom svahu doliny, v rekreačnej oblasti Schulerloch, oproti záhradkárskej osade.

Hoci je známa oddávna, z pohľadu histórie a archeológie sa jej v minulosti nevenovala takmer žiadna pozornosť. Až v roku 2005 sa v nej uskutočnil zisťovací archeologický výskum (M. Soják, spolupráca A. Suchý a M. Ogurčák), s cieľom overiť potencionálne zaniknuté osídlenie. V zisťovacej sonde sa doložilo viacnásobné novoveké osídlenie, dokumentované prepálenými vrstvami a s ojedinelo novovekou glazúrovanou keramikou. Zároveň sa zistilo využitie jaskyne počas 2. svetovej vojny, čo dokladajú nevýrazné nálezy pamiatok hmotnej kultúry (črepy, nôž, fragmenty explodovanej munície). Na vrcholovej plošine nad jaskyňou našiel F. Javorský v roku 1972 neúplný železný kosák, ktorý dotoval do stredoveku. Vzhľadom na tento nález je osídlenie jaskyne v danom období pravdepodobné. V roku 2020 sa v jaskyni uskutočnila fotodokumentácia a podrobné zameranie (M. Soják a F. Mihál'). Prieskumom rozmanitých nápisov na stenách jaskyne (maľovaných i rytých, tiež devastačných) sa v jej zadnej časti identifikoval zvyšok vyrytých iniciálok s letopočtom z predpokladaného 16. storočia (M H 15??). V jaskyni možno predpokladať aj praveké osídlenie; jaskynný portál je vhodne situovaný na slnečnú južnú stranu, pričom jaskyňa je suchá, vhodná na osídlenie aj vzhľadom k vyvýšenej rovnej partii v jej zadnej časti, „lôžkového charakteru“ (rovná plocha na spanie). Potencionálny revízný archeologický výskum by bol možný na predjaskynnej plošine. Vzhľadom k častým návštevám turistami i neprispôsobivými obyvateľmi (odpadky, ohniská) je však často poškodzovaná, bez

významnejšej výzdoby a fauny (neprítomnosť netopierov a iných drobných živočíchov). Predpokladáme, že uvažované staršie osídlenia boli zničené v novoveku a najmä zámerne likvidovanou muníciou na sklonku 2. svetovej vojny, prípadne krátko po nej. Preto nič nebráni jej sprístupneniu v prospech rozvoja turistického i športového ruchu.

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SAV
Oddelenie záchranných výskumov - Spiš
Mlynská 6
052 01 SPIŠSKÁ NOVÁ VES 1



V Spišskej Novej Vsi, 14. 07. 2020

PhDr. Marián Soják, PhD.
vedúci AÚ SAV, OZV – Spiš

Literatúra:

Novotný, L. – Tulis, J.: Prehľad speleologickej preskúmanosti pracovného územia Oblastnej skupiny Slovenskej speleologickej spoločnosti Spišská nová Ves. Slovenský kras, roč. 28, 1990, s. 215-236 (229 – tab. 7).

Soják, M.: Osídlenie spišských jaskýň od praveku po novovek. Nitra 2007, s. 126.

Bella, P. – Hlaváčová, I. – Holúbek, P. (zost.): Zoznam jaskýň Slovenskej republiky (stav k 31. 12. 2017). Liptovský Mikuláš 2018, s. 28 – č. 410.

Prílohy:

Dokumentácia Školskej diery (zamerali M. Soják a F. Mihál', digitalizácia F. Mihál', 2020)